Życiowa mądrość
Ignacy Krasicki *Satyry*

KARTA A

Przeczytaj uważnie tekst, wykonaj związane z nim polecenia. Odpowiadaj tylko na podstawie tekstu i tylko własnymi słowami, chyba że w zadaniu polecono inaczej.

Józef Pokrzywniak

O wskazaniach moralnych *Satyr* Krasickiego (fragmenty)

Nie jest obowiązkiem satyryka dawanie pozytywnych wskazań; w każdym razie nie jest to obowiązkiem podstawowym, za który uchodzi krytyka zjawisk negatywnych. Ich odwrotność stanowi zaś pozytywny wzorzec postępowania. Satyrycy wszakże, ze względu na dydaktyczne funkcje uprawianego przez siebie gatunku, często nie stronili od udzielania porad bezpośrednich. Nie stronił też Krasicki: na 22 satyry obu zbiorów tylko kilka nie zawiera sformułowań, mających charakter morałów adresowanych wprost do czytelnika.

Wypreparowanie z całego utworu kilku czy kilkunastu wersów zawierających wskazania moralne jest zabiegiem nieco sztucznym, lecz niezbędnym do przeprowadzenia analizy. Owa sztuczność łagodzona jest ponadto tym, że w strukturze poszczególnych satyr te wskazania moralne i rady praktyczne też bywają – choć nie jest to regułą – jakby dodatkiem, nie zawsze logicznie wypływającym z nakreślonego obrazu krytykowanej rzeczywistości. Ta niespójność wypływa z kontrastu między przenikliwym widzeniem zjawisk negatywnych a ostrożnym formułowaniem programu pozytywnego. […]

Ogólnikowość praktycznych zaleceń i moralnych wskazań nie jest skutkiem braku pozytywnego programu, czy braku odwagi, czy też, tym bardziej, jakichś „klasowych" ograniczeń. Wynika natomiast z głębokiej mądrości, i – co się z tym ściśle wiąże – z konsekwentnej strategii dydaktycznej satyr Krasickiego. Polega ona przede wszystkim na odwoływaniu się do szlacheckich norm moralnych, do szlacheckich, praktycznych zasad życiowych i na wskazywaniu, że te normy łamią przede wszystkim możni. […]

Można by powiedzieć, że uczciwość pisarska nie pozwalała Krasickiemu wpajać w czytelników przekonań papierowych, czysto teoretycznych, niezweryfikowanych nie tyle osobistym doświadczeniem, ile kilkuwiekowym trwaniem etosu szlacheckiego.

Skoro jednak uznajemy, że taka postawa jest efektem pewnej strategii dydaktycznej, czy powinniśmy mówić o uczciwości autora? Mimo wszystkich wątpliwości, jakie stoją za tym pytaniem, odpowiedź może być jednoznaczna: w strategii Krasickiego nie ma oportunizmu, nie ma gry nieuczciwej. Aprobata

dla szlacheckiego systemu wartości życiowych nie oznacza przecież akceptacji wszystkich sarmackich wyobrażeń o świecie. [...]

Dezaprobata autora dla zjawisk negatywnych ujawnia się [...] nie tylko w ich przemilczaniu. Wiele z tych zjawisk Krasicki mimo wszystko zaatakował wprost. Zjadliwie ośmieszył przecież szlacheckie uprzedzenia wobec Stanisława Augusta w satyrze *Do króla*. W *Świecie zepsutym* pisał: „Wszędzie nierząd rozpusta, występki szkaradne" [...]. Szlacheckie, a nie magnackie są realia tworzące ironiczny i gorzki obraz nałogu pijaństwa; *Żona modna* jest tworem nowych i jakby wynaturzonych ze szlacheckiej tradycji tendencji [...].

Szlachta kultywowała pewien model życia, złożony z elementów dobrych i złych. Satyryk, moralista, miał więc dwie możliwości: albo przede wszystkim zaaprobować to, co dobre, albo przede wszystkim zaatakować to, co złe. Krasicki wybrał to pierwsze wyjście. Co wszakże nie znaczy, że tego, co złe, nie zaatakował. Lecz zrobił to mądrze i roztropnie, by nie zrażać atakowanych.

Józef Pokrzywniak, Wstęp do: Ignacy Krasicki, *Satyry i listy*,
Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Warszawa 1988.

1. Dokończ zdanie zgodnie z wymową akapitu 1.

Podstawowym obowiązkiem satyryka jest _____

_____

2. Ile satyr napisał Krasicki? Zaznacz właściwą odpowiedź.

a) 20
b) 25
c) 22

3. Na podstawie tekstu sformułuj definicję rzeczownika *morał*.

_____

_____

_____

4. Na podstawie akapitu 3. wyjaśnij, na czym polega „strategia dydaktyczna" satyr Krasickiego.

_____

_____

5. Kto przede wszystkim według Krasickiego łamie normy moralne?

_____

6. Podaj tytuły czterech satyr Krasickiego, które w toku wywodu są przywoływane przez autora. Zapisz je zgodnie z regułami ortograficznymi.

- _____
- _____
- _____
- _____

7. Nazwij przywary piętnowane przez Krasickiego w satyrach przywołanych w poleceniu 6.

Satyra 1.: _____

Satyra 2.: _____

Satyra 3.: _____

Satyra 4.: _____

8. O jakich dwóch możliwościach reakcji Krasickiego-satyryka na rzeczywistość szlachecką pisze autor?

Możliwość 1.: _____

Możliwość 2.: _____

9. Sformułuj pytanie, które można zadać na podstawie akapitu 4.

_____

10. Przekształć podane zdanie pojedyncze w zdanie podrzędnie złożone przydawkowe.

Tylko kilka satyr Krasickiego nie zawiera sformułowań o charakterze morałów.

_____

_____

11. Sformułuj pytanie, które można zadać na podstawie przedostatniego i ostatniego zdania tekstu.

_____

_____

KARTA B

1. Podaj źródła satyry wynikającej z przedstawionych rysunków.

Chodź na jabłka
Nie! Tam są węże!
Cóż ja biedna zrobić mam, kiedy Wisła taka płytka?
BIG BROTHER
Chętnie zatrudnię elektryka, ale bez ambicji politycznych

2. Połącz rzeczownik *satyra* z odpowiednim czasownikami i utwórz poprawne związki wyrazowe.

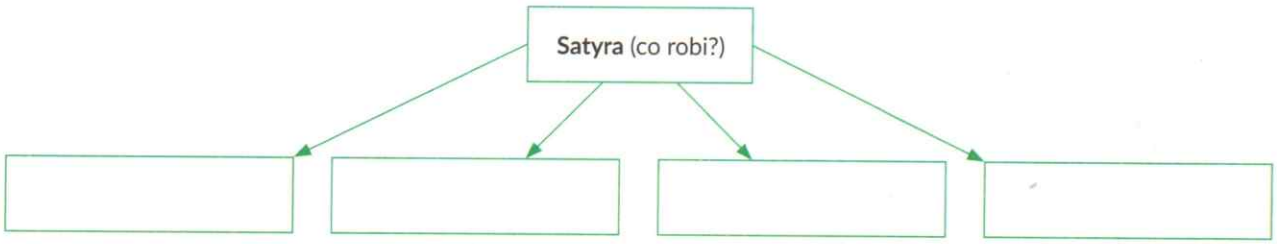

3. Podaj wyrazy związane z rzeczownikiem *satyra*, które należą do jednej rodziny.

Rzeczownik: _____

Przymiotnik: _____

Przysłówek: _____

4. Ułóż po jednym zdaniu związanym z twórczością Ignacego Krasickiego z wyrazami należącymi do rodziny z polecenia 3.

- _____
- _____
- _____
- _____